

DİJİTAL BAĞIMLILIĞIN KİŞİLERARASI İLETİŞİM ÜZERİNE ETKİSİ: ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ¹

Derya Çakmak Karapınar
Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi,
Açıköğretim Fakültesi,
e-mail:derya.cakmak@atauni.edu.tr
ORCID:0000-0003-0796-1800

Cengiz Kılıç
Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi,
Açıköğretim Fakültesi,
e-mail: cengiz.kilic@atauni.edu.tr
ORCID:0000-0003-1640-0132

Arif Daş
Öğr. Gör., Atatürk Üniversitesi,
Teknik Bilimler Meslek
Yüksekokulu,
e-mail: arif.das@atauni.edu.tr
ORCID: 0000-0002-0138-171X

DOI : 10.47358/sentez.2022.33
Makale Türü : Araştırma
Gönderim Tarihi: 11/06/2022
Düzeltilme Tarihi: 09/09/2022
Kabul Tarihi: 21/09/2022

Bu makaleye atıfta bulunmak için:
Çakmak Karapınar, D., Kılıç, C. ve
Daş, A. (2022). Dijital Bağlılığın
Kişilerarası İletişim Üzerine Etkisi:
Atatürk Üniversitesi Örneği. ETÜ
Sentez İktisadi ve İdari Bilimler
Dergisi. Sayı: 9, 1-20.

Öz: Teknolojik cihazların mobil olarak kullanılabilir hale gelmesi, üretimin artması ve fiyatların ucuzlaması mobil cihazların kullanımının yaygınlaşmasında etkili olmuştur. Mobil cihazlar insanların hayatını pek çok açıdan kolaylaştırırsa bile aynı zamanda bireylerin kişilerarası iletişim süreçlerini değiştirip dönüştürmüştür. Kişilerarası iletişim süreçlerinde yüz yüze iletişim önemli bir yere sahipken günümüzde bu süreçlerde teknoloji kullanımı yaygınlaşmıştır. Bunun yanı sıra literatürde dijital teknolojileri ele alan çalışmalar incelendiğinde kontrolsüz dijital teknoloji kullanımının bireylerde dijital bağımlılığı ortaya çıkarmasının yanı sıra farklı şekillerde etkileyip zararlar verebildiği, kişilik ve davranış bozukluklarına neden olduğunun ortaya konulduğu görülmektedir. Dijital bağımlılığın neden olduğu zararlar sosyal izolasyon gibi bireylerin kişilerarası iletişimlerini etkileyebilecek boyutlara da taşınmaktadır. Bu çalışmanın amacı öğrencilerin dijital bağımlılık düzeylerinin ve dijital bağımlılıklarının kişilerarası iletişimlerine etkisini saptamaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada Kesici ve Tunç (2018) tarafından geliştirilen Üniversite Öğrencileri için Dijital Bağımlılık Ölçeği, Campbell ve Aktaş Akdemir (2016) tarafından geliştirilen Kişilerarası İletişim Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formu kullanılmıştır. Formlar aracılığıyla elde edilen verilerin analizi sonucunda çalışmaya gönüllü olarak katılan öğrencilerin dijital bağımlılık düzeylerinin ağırlıklı olarak orta düzeyde olduğu ancak yüksek düzeyde bağımlılığı olan katılımcıların olduğu da tespit edilmiştir. Katılımcıların dijital bağımlılıklarının demografik özelliklere göre farklılaşma göstermediği görülmüştür. Katılımcıların dijital bağımlılığının kişilerarası iletişimleri üzerinde az da olsa etkisi olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dijital bağımlılık, dijital iletişim, kişilerarası iletişim

Jel Kodları: Z19, Z20

¹ Bu çalışma “Dijital Bağlılığın Kişilerarası İletişim Üzerine Etkisi ve Bağımlılıktan Kurtulmada Dikkat Edilmesi Gereken Tutum ve Davranışlar” isimli proje kapsamında yapılmıştır.

THE EFFECT OF DIGITAL ADDICTION ON INTERPERSONAL COMMUNICATION: THE CASE OF ATATÜRK UNIVERSITY

Derya Cakmak Karapinar
Assoc. Prof., Ataturk University,
Faculty of Open Education,
e-mail: derya.cakmak@atauni.edu.tr
ORCID: 0000-0003-0796-1800

Cengiz Kilic
Assoc. Prof., Ataturk University,
Faculty of Open Education,
e-mail: cengiz.kilic@atauni.edu.tr
ORCID: 0000-0003-1640-0132

Arif Das
Lecturer, Ataturk University,
Technical Science Vocational School,
e-mail: arif.das@atauni.edu.tr
ORCID: 0000-0002-0138-171X

DOI : 10.47358/sentez.2022.33
Article Type : Research
Application Date: 06.11.2022
Revision Date: 09.09.2022
Admission Date: 09.21.2022

To cite this article:
Cakmak Karapinar, D., Kilic, C. ve
Das, A. (2022). The Effect of Digital
Addiction on Interpersonal
Communication: The Case of Atatürk
University. ETU Synthesis Journal of
Economic and Administrative
Sciences. Issue: 9, 1-20.

This article was checked by

Abstract: Even though mobile devices have made people's lives easier in many ways, they have also changed and transformed the interpersonal communication processes of individuals. When the studies on digital technologies in the literature are examined, it is seen that the use of uncontrolled digital technology can affect and harm individuals in different ways. The aim of this study is to determine the effects of students' digital addiction levels and digital addictions on their interpersonal communication. For this purpose, Digital Addiction Scale for University Students developed by Kesici and Tunç (2018), Interpersonal Communication Scale developed by Campbell and Aktaş Akdemir (2016) and demographic information form prepared by the researcher were used in the study. As a result of the analysis of the data obtained through the forms, it was determined that the digital addiction levels of the students who voluntarily participated in the study were mostly at a moderate level, but there were participants with a high level of addiction. It was observed that the digital addictions of the participants did not differ according to demographic characteristics. It was determined that the digital addiction of the participants had a small effect on their interpersonal communication.

Keywords : Digital addiction, digital communication, interpersonal communication

Jel Classification : Z19, Z20

GİRİŞ

Teknolojik araç ve uygulamalarda meydana gelen gelişmeler insanların hayatlarında önemli değişimleri beraberinde getirmiştir. İnsanların günlük hayat pratiklerinden iş yapış şekillerine, iletişim kurma süreçlerinden sosyalleşmelerine kadar olan birçok süreç ve durum dijitalleşen dünyaya ayak uydurmaya başlamıştır. Her ne kadar teknolojinin ve dijital dünyanın sunmuş olduğu yazılım ve uygulamalar insanlara birçok noktada kolaylık ve esneklik sağlasa bile aynı zamanda olumsuz etkileri de ortaya çıkmıştır. Günümüzde bireyler yeni alışkanlıklarının ya da dijitalleşme süreçlerinin etkisiyle kendilerini birçok yeni fobiyle (Netlessfobi, Nomofobi vb.) baş etmeye çalışırken ya da sosyal kaygı, yalnızlık ya da depresyonla mücadele ederken bulmaktadırlar. Bazı uzmanlara göre yoğun teknoloji ve internet kullanımının ortaya çıkan durumların nedeni mi yoksa semptomu mu olduğu ise tartışmalıdır (Tokunaga, 2014). Her ne kadar internet, dijital oyunlar ya da sosyal medya araçları bireylere sürekli olarak iletişime açık olmayı ya da iletişimde kalmayı sunsa bile bu ortamlarda kurulan kişilerarası iletişim süreçleri yüz yüze kişilerarası iletişimin yerini tutamaz (Turkle, 2011, Pinker, 2015). Yani duygu, düşünce ve fikirleri paylaşma esnasında jest ve mimik eksikliğinden ya da fiziksel temas eksikliğinden kaynaklı olarak yüz yüze kişilerarası iletişimden eksik kalır ve iletişimi kuran tarafların kurulan iletişim sürecinden memnun olmamasına ya da tatmin olmamasına neden olur.

KİŞİLERARASI İLETİŞİM

İletişim, bireylerin belirledikleri amaçlara ulaşabilmek için sözcükleri ve yanı sıra yüz ve vücut hareketleri gibi simgeleri kullanarak (Sayers vd., 1993) diğer bireylere duygu, düşünce ya da fikir aktarımı gerçekleştirmeye çalışması olarak tanımlanabilir. Bu tanımdan hareketle kişilerarası iletişim, en az iki bireyin karşılıklı olarak duygu, düşünce ve fikirlerini birbirlerine aktarımını içeren bir süreç (Aziz, 2008) olarak tanımlanabilir. Genellikle bir teklife bağlı olmadan başlayan kişilerarası iletişim süreci, bireyin (kaynak) belli bir amaç doğrultusunda başlattığı ve sürekli geribildirim olduğu için alıcı ve kaynak bireyin sürekli olarak yer değiştirdiği (Mutlu, 1994) bir süreçtir. İletişimi başlatan (kaynak) ya da sürdüren (alıcı) bireyler iletişim sürecinde ya da sonunda iletişime başlama amaçlarına ulaşmayı hedeflemektedirler. Bireylerden ya da taraflardan birinin veya birden fazla bireyin iletişim sürecini başlatma ve sürdürme amacına ulaşamaması iletişim tarafları arasında iletişim çatışmaları adı verilen çatışmaların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Kişilerarası iletişim sürecinde iletişim kuran taraflar arasında iletişim çatışmalarının yaşanması son derece doğal bir durumdur. İletişimin taraflarının psikolojik, fiziki durumları ya da iletişime hazırbulunuşluk düzeyleri, cinsiyetleri, eğitim düzeyleri, sosyal statüleri, ideolojileri ve üyesi oldukları kültürün özellikleri (Çamdereli, 2008) iletişim çatışmalarının ortaya çıkmasında etkili olmaktadır. Kişilerarası iletişim sürecini başlatan ve sürdüren bireylerin iletişimden beledikleri bu nedenlerle hedefledikleri amaçlara ulaşamamaları çatışma yaşanmasında etkili ana nedenlerdir.

İnsanların sosyal bir varlık olmaları ve sosyal bir sistem içerisinde varlıklarını sürdürmeye çalışmaları kişilerarası iletişimi hem birey hem de toplum için önemli bir konuma taşımaktadır. Bireyler sosyal sistem içerisinde diğer bireylerle iletişim kurmadan varlıklarını sürdürme imkânına sahip değillerdir. Berscheid'e (1994) göre de bireylerin karşılıklı olarak etkiye sahip, olumlu ve kalıcı izli bir iletişim kurmadan üyesi oldukları toplumda varlıklarını sürdürme ya da yaşamlarını idame ettirmeleri mümkün değildir. Kişilerarası iletişim bireylerin özel hayatlarından iş yaşamlarına kadar birçok alanı etkilemektedir. Bireyler için diğer bireylerle iletişim kurmak yalnız başına yeterli değildir. Aynı zamanda kurdukları iletişimin etkili olması ve tarafların bu iletişim sürecinden tatmin olmaları gerekmektedir.

TEKNOLOJİ VE DİJİTAL BAĞIMLILIK

Teknoloji insanların hayatlarını önemli ölçüde kolaylaştıran, zaman tasarrufu sağlayan, dünyadan ve içinde yaşadıkları toplumdaki ve toplumsal olaylardan hızlı bir şekilde haberdar olmalarını sağlayan, insanları eğlendiren, hoş vakit geçirmelerini sağlayan ve diğer birey ya da kitlelerle iletişim halinde olmasını sağlayan özelliklere ve yeniliklere sahiptir. Ancak teknoloji kullanımının ortaya çıkarması muhtemel olumsuzluklar hakkında endişelenecek bir durum haline gelmektedir. Sonuçta telefon, tablet ve bilgisayar gibi mobil cihazları kullanan ya da dijital oyun oynayan her bireyin ortaya çıkabilecek olumsuz durumlardan etkilenmediği ortadadır (Seaward, 2020). Ancak yine de kullanım özelliklerine ya da bireyin psikolojik, kişisel ve sosyal özelliklerine bağlı olarak dijital bağımlılık ve beraberinde getirdiği yalnızlaşma, depresyon ya da sosyal kaygı gibi durumlardan muzdarip olma ihtimali ortaya çıkmaktadır.

Mobil cihazların, internetin, sosyal medyanın ya da dijital oyunların kullanımında dengeyi sağlayamamak özellikle çocuklar ve gençler arasında bağımlılığın ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Kesici ve Tunç, 2018). Bağımlılık, bireyin kullandığı herhangi bir maddenin/davranışın alışkanlık yapması, istese bile maddeyi kullanmaktan/davranışı sergilemekten vazgeçememesi, maddeyi kullanım/davranışı sergileme miktarının zamanla artması, maddeye ulaşamadığı/davranışı sergileyemediği zamanlarda yoksunluk yaşamaması, maddeye ulaşmak/davranışı sergilemek için sürekli çaba içerisinde olması ve durumun bireyin psikolojik, fiziksel, bilişsel ya da ekonomik durumu üzerinde olumsuz etkilerinin olmasıdır (Ögel, 2001; Kır ve Sulak, 2014; Young, 1996). Genellikle birey her ne kadar bağımlılık durumunun ve etkilerinin farkında olsa bile maddeyi kullanma/davranışı sergileme dürtüsüne yenik düşmektedir.

Bağımlılık yukarıdaki tanımdan da anlaşılabilir gibi bir maddeye ilişkin olarak bir davranışa ilişkin olarak gerçekleşmektedir (Kesici ve Tunç, 2018). Madde bağımlılığı; alkol, sigara ya da diğer uyuşturucu maddelerin birey tarafından belirli bir süre boyunca düzenli kullanımı neticesinde bireyde maddeye ilişkin olarak ortaya çıkan güçlü kullanma ihtiyacı (Kurupınar ve Erdamar, 2014) ve kullanıma bağlı olarak ortaya çıkan psikolojik ve davranışsal sorunlar (Kesici ve Tunç, 2018) olarak tanımlanabilir. Davranışsal bağımlılık ise; bireyin herhangi bir madde kullanmamasına karşın madde kullanımı sonucunda ortaya çıkan psikolojik ve davranışsal sorunların görülmesine neden olan davranışları sergilemesinin alışkanlık haline gelmesi durumu (Sevindik, 2011) olarak tanımlanabilir.

Bağımlılığın ortaya çıkmasında maruz kalınan ekran ışığı, bildirim sesi gibi öğelerin bireylerin beyinlerinde hormon salgılanmasına neden olması yani beynin kimyasal süreçlerinin etkili olduğu bir gerçektir. Ancak bunlara ek olarak sosyal medya araçlarının bireylere sağladığı popülerite, önemli ve değerli hissettirme gibi bireylerin egosal doyumlarına hitap eden durumlar da bağımlılıkta önemli bir rol oynamaktadır. Bireyin beden, zihin ve ruh olarak teknolojiye bağlanma biçimi dijital bağımlılığın ortaya çıkmasında etkili olmaktadır (Seaward, 2020). Alter (2018), insanların teknolojiye bağımlı olmadığını aslında teknolojinin onlara sunduğu “uçsuz bucaksız haz”za bağımlı olduğunu öne sürmekte ve sosyal medyanın bireylere sunmuş olduğu bu hazı “internet eroini” ve mobil cihazları da internet eroinini almayı sağlayan “iğne” olarak betimlemiştir.

Dijital bağımlılığın temelinde insan-makine etkileşimi bulunmakta olup, mobil araçlara (telefon, tablet, bilgisayar) ya da sosyal medya ortamlarına (internet, facebook, instagram, vb.) yönelik olarak farklı kategorilere ayrılmaktadır (Yang ve Tung, 2007). Dijital bağımlılık genel olarak bireylerin mobil cihazlara, internete, dijital oyunlara ve sosyal medya araç ve uygulamalarına erişememeleri ya da kısıtlı erişimleri sonucunda bireylerde tedirgin olma, gerilme, saldırgan davranma, keyifsiz olma ve mobil cihazlara, internete, dijital oyunlara ve sosyal medya araç ve uygulamalarına erişmek için çabalaması gibi davranışların ortaya çıkması olarak

tanımlanabilir. Özelde sadece internet, sosyal medya ya da dijital oyun bağımlılığı şeklinde de dijital bağımlılığın alt kategorileri incelenebilir ve tanımlanabilir.

Dijital bağımlılık bireylerin uzun süre mobil araçlarla sosyal medya araç ve uygulamalarında vakit geçirmelerine ve bunlardan vazgeçememeleri nedeniyle günlük hayattaki görev ve sorumluluklarını aksatmalarına, aile bireyleri ya da çevrelerindeki diğer bireylerle olan iletişimlerinde sorunların yaşanmasına, iletişim becerilerinin azalmasına ve bireyin kendisini sosyal olarak izole etmesine neden olacak kadar psikolojik ve sosyal sorunlar yaşamasına sebep olmaktadır (Arslan vd., 2015; Şahin ve Tuğrul, 2012).

DİJİTALLEŞEN KİŞİLERARASI İLETİŞİM

Bilgisayar ve internet teknolojilerinin yaygın olarak kullanılmaya başlanmasıyla birlikte iletişim teknolojilerinde de yeni uygulamalar ve gelişmeler meydana gelmeye başlamıştır. Böylece insanların günlük hayat alışkanlıkları ve iletişim süreçleri de değişmiş ve dijitalleşmiştir. Mobil cihazların yoğun olarak kullanılmaya başlanması, sosyal medya uygulamalarının gün geçtikçe daha fazla insan tarafından tecrübe edilmesi ve sosyal medya uygulamalarında geçirilen sürenin artması ve bireylerin alışverişten eğlenceye kadar birçok farklı amaçla dijital platformları kullanmaları insanların hayatlarını dijitalleştirmeye başlayan durumlar olmuştur. Bu dijitalleşme süreci esnasında bireylerin günlük yaşamları ve toplumsal ya da kültürel yapıları da etkilenmiş ve dönüşmeye başlamıştır (Krotz, 2017).

Dijital iletişim, bilgisayar, telefon ve tablet gibi mobil cihazlarla kurulan ve bilgisayar aracılı iletişim, sanal iletişim ya da siber iletişim gibi isimlerle anılan iletişim olarak tanımlanabilir (Aydın, 2018). Dijitalleşen kişilerarası iletişimde karşılıklı konuşmada sözcükler, ses tonu ya da jest ve mimikler değil yazı (dijalekt) ve resimler (piktografi) kullanılmaktadır. Dijital kişilerarası iletişimde hızlı ve anlık bir yazışma meydana geldiği için bireyler tarafından kullanılan dilde ve yazımında farklılıklar meydana getirilmektedir. Temel olarak yazılı iletişim gibi görünmesine karşın konuşma dilinin yazınsal özelliklerini taşıdığı için yazılı iletişim ya da mobil cihazlarla anlık ve karşılıklı bir konuşmayı içerdiği için de sözlü iletişim demek dijital iletişim için zordur (Beißwenger, 2015). Aslında sözlü iletişimin yazılı bir şekilde gerçekleştirilme sürecini içerdiği için dijital iletişim sözlü iletişim özelliklerini taşıyan yazılı iletişim sürecidir. Schlobinski'ye (2012) göre dijital iletişimin özellikleri şöyledir:

- Dijital iletişim, yazılı ve görsel bir iletişim türüdür.
- Dijital iletişim, dili yapı ve ölçü olarak değişime zorlamaktadır.
- Dijital iletişim, dilin imla ve noktalama kurallarına uymayan, bölgesel ağza özgü sözcük ve yapıları kullanan bir süreçtir.
- Dijital iletişim, süreci genel olarak basit cümlelerin, isim tamlamalarının ve kısaltmaların sıkça kullanıldığı metinlerden oluşmaktadır.
- Dijital iletişim, yazı ile konuşma olduğu için söyleneni daha iyi ifade edebilme ya da anlamı güçlendirme amacıyla resim ya da duyu ikonları kullanılmaktadır.

Kişilerarası iletişim ve süreçleri dijitalleşmeden etkilenmiş ve mobil cihazlarda kullanılan yazılı ya da görüntülü sohbet uygulamaları aracılığıyla gerçekleşen dijital kişilerarası iletişime dönüşmüştür. Yazılı kişilerarası iletişim yüz yüze kişilerarası iletişimden ve görüntülü kişilerarası iletişimden ses tonu, jest ve mimikler açısından yoksundur. Her ne kadar duyu ikonları ya da giftler kullanılsa bile yine de kişilerarası iletişimin taraflarının birbirlerinin niyetlerini ve duygularını daha iyi anlamalarına yardımcı olan sözel olmayan iletişim öğelerinden ve

İpuçlarından mahrum kalmaktadırlar (Adler, Winder, Rosenfeld, ve Proctor II, 2020). Yazılı kişilerarası iletişimin çekingen yapıya sahip bireylerin kendilerini ifade etmelerinde ve arkadaşlıklar kurmalarında olumlu etkileri olabilmektedir (Hammick ve Lee, 2014). Çünkü üzerlerinde baskı hissetmelerine ya da kendilerini ifade etmelerine engel olacak kişilerarası iletişimin sözsüz öğelerinden ve ipuçlarından bağımsız olmaktadır. Ancak yazılı iletişimin kişilerarası iletişimi zorlaştıran, bireylerin birbirini anlamamasına ya da yanlış anlamasına neden olabilecek sözsüz öğelerin ve ipuçların yoksunluğundan, kelimelerin kısaltılarak yazımından ya da cümlelerin tamamen görsel öğelerle (duygu ikonu, gif) ifade edilmeye çalışılmasından kaynaklı durumlar ortaya çıkabilmektedir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Dijitalleşme süreçleri tüm dünyada insanların hayatlarında, günlük yaşam ve davranış alışkanlıklarında değişimler meydana getirmeye başlamıştır. Ortaya çıkan dijital bağımlılık ise gerek çocuk ya da ergen gerekse yetişkin bireyler olmak üzere hemen hemen her yaşta bireyde görülebilmektedir. Her yaş grubundaki bireyde farklı davranışsal sorunlara yol açabilmektedir. Aynı zamanda da her yaş grubunda bireyin gerçek kimlikleri ya da farklı kimliklerle dijital ortamlarda serbestçe dolaşabilmeleri zorbalık, istismar ya da kişisel bilgilerin ele geçirilmesi gibi çeşitli olumsuz durumlarla da karşı karşıya kalabilmektedirler. Bireylerin hem maruz kaldıkları olumsuz durumlar hem de dijital ortamlarda kontrolsüz ve uzun süreler geçirmelerinin kendilerini çevrelerinden izole etmeden şiddete ya da farklı olumsuz davranışlara meyilli olmaya kadar farklı birçok davranışsal problemin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Literatür incelendiğinde dijital bağımlılığın ya da alt kategorilerinde yer alan bağımlılık türlerini, bunların demografik özelliklerine göre farklılaşmalarını ya da sebep olduğu psikolojik, fiziksel ve davranışsal sorunları inceleyen ve yaş gruplarına göre mevcut durumu ortaya koymaya çalışan çalışmaların olduğu görülmektedir. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin, demografik özelliklere göre değişiminin ve bağımlılıklarının kişilerarası iletişimlerine etkilerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmanın kapsamı ve amacı doğrultusunda aşağıdaki araştırma soruları (AS) tasarlanmıştır;

AS1: Öğrencilerin dijital bağımlılık düzeyleri nedir?

AS2: Öğrencilerin bağımlılık düzeyleri demografik özelliklerine göre farklılık göstermekte midir?

AS3: Öğrencilerin dijital bağımlılıkları ile kişilerarası iletişimleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

AS4: Öğrencilerin dijital bağımlılıklarının kişilerarası iletişimleri üzerinde bir etkisi var mıdır?

Veri Toplama Araçları, Süreci ve Analizi

01 Şubat 2022 ve 01 Haziran 2022 tarihleri arasında Atatürk Üniversitesi öğrencilerine çevrim içi anket formları aracılığı ile ulaşılmıştır. Çalışmaya gönüllü olarak 152 öğrenci katılmıştır. Önemli alanların doldurulmasından kaynaklanan herhangi bir eksiklik olmaması nedeniyle çalışmanın örnekleme 152 öğrenciden oluşmuştur. Araştırmada örneklem seçiminde kolayda örneklem yöntemi kullanılmıştır. Çünkü ulaşılabilirlik-elverişlilik ilkesine göre hareket edilmiştir. Seçilen örneklem grubunda yer alan katılımcılara veri toplama aracı olarak Kesici ve

Tunç (2018) tarafından geliştirilen Üniversite Öğrencileri için Dijital Bağımlılık Ölçeği, Campbell ve Aktaş Akdemir (2016) tarafından geliştirilen Kişilerarası İletişim Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formu kullanılmıştır.

Sosyo-demografik Bilgi Formu

Katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum, çalışma durumu, aylık hane geliri, ailelerinin yaşadığı il, öğrenim gördükleri bölüm ve eğitim durumu gibi bilgilerini elde etmeyi amaçlayan ve araştırmacı tarafından geliştirilen bir formdur.

Kişilerarası İletişim Ölçeği (KIÖ)

Kişilerarası iletişim ölçeği bireylerin yüz yüze iletişim yeteneğini ölçmek için oluşturulmuştur. Kişilerarası iletişim ölçeği, Dış Algı ve Dış Ayrımcılık olmak üzere iki alt boyuttan ve 7 maddeden oluşmaktadır. Geçerlik testi için ölçeğin tamamı (KIÖ Ölçeği $\alpha = 0.856$) ve her iki alt ölçek için (Dışsal Algı $\alpha = 0.785$ ve İç Ayrımcılık $\alpha = 0.743$) Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmıştır.

Dijital Bağımlılık Ölçeği (DBÖ)

Dijital bağımlılık ölçeği, gençlerin dijital bağımlılık düzeyini belirlemeye yönelik olarak geliştirilmiştir. Faktör analizi sonucunda Dijital bağımlılık ölçeği Aşırı Kullanım, Kısıtlamama, Yaşamın Akışını Engelleme, Duygusal Durum ve Bağımlılık olmak üzere beş alt boyuttan oluşan bir yapıya sahiptir. Doğrulayıcı faktör analizi, DBÖ'nün iyi uyarlanabilir değerlere sahip olduğunu göstermiştir. Madde-toplam puan korelasyon katsayıları 0.373 ile 620 arasında bulunmuştur. Cronbach's Alpha 0.874 olarak hesaplanmıştır.

Sosyo-demografik bilgi formu, Kişilerarası İletişim Ölçeği ve Dijital Bağımlılık Ölçekleri ile elde edilen veriler SPSS 20 paket programı aracılığıyla analiz edilecektir. Öncelikle ölçme aracının geçerlik ve güvenilirliğini onaylama amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği, Bartlett Küresellik Testi ve Cronbach's Alpha testleri yapılacak ve ardından veri dağılımını tespit etmek amacıyla Kolmogorov-Smirnov testi yapılacak ve verilerin dağılım özelliklerine göre parametrik ya da non-parametrik testler uygulanacaktır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 20 paket programı aracılığıyla ölçme aracının geçerlik ve güvenilirliğini test etmek ve onaylamak amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği, Bartlett Küresellik Testi ve Cronbach's Alpha testleri yapılmıştır. Verilerin dağılımını tespit etmek amacıyla da Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır. Test sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği saptanmıştır. Atatürk Üniversitesi öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin, demografik özelliklere göre değişiminin ve bağımlılıklarının kişilerarası iletişimlerine etkilerinin belirlenmesi için parametrik testlerden korelasyon, bağımsız gruplar t testi ve Anova kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde Atatürk Üniversitesi öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerine, dijital bağımlılıklarının demografik özelliklere göre değişimine ve dijital bağımlılıklarının kişilerarası iletişim üzerine etkisine ilişkin bulgular sunulmuştur. Araştırma soruları çerçevesinde elde edilen verilerin analizi ile ortaya çıkan bulgular, bağıntısal bulgular başlığı altında yer verilmiştir.

Betimsel İstatistik Bulguları

Araştırmanın bu bölümünde katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum, çalışma durumu, aylık hane geliri, ailelerinin yaşadığı il, öğrenim gördükleri bölüm ve eğitim durumu bilgilerine yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		N	%
Cinsiyet	Erkek	84	55,3
	Kadın	68	44,7
Yaş	18-20	69	45,4
	21-29	77	50,7
	30-37	6	3,9
Medeni Durum	Evli	5	3,3
	Bekar	147	96,7
Eğitim Düzeyi	Lise	7	4,6
	Ön Lisans	78	51,3
	Lisans	65	42,8
	Yüksek Lisans	1	0,7
Bir işte Çalışma Durumu	Doktora	1	0,7
	Evli	26	17,1
Aylık Hane Geliri	Hayır	126	82,9
	2000-4000	56	36,8
	4001-6000	48	31,6
	6001-8000	22	14,5
	8001-10000	14	9,2
Ailenin Yaşadığı İl	10001 ve üzeri	12	7,9
	İstanbul	8	5,3
	Rize	8	5,3
	Trabzon	8	5,3
	Erzurum	81	53,3
Öğrenim Görülen Bölüm	Diğer İller Toplam	47	30,8
	Çocuk Gelişimi Lisans	46	30,3
	Bilgisayar Programcılığı	94	61,8
	Ön Lisans	12	7,9
Halkla İlişkiler ve Tanıtım Lisans			

Araştırmaya gönüllü olarak 152 öğrenci katılmıştır. Uygulanan formlarda herhangi bir eksik doldurma olmadığı için analize 152 form ile devam edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %44,7'sinin kadın ve %55,3'ünün erkek olduğu; %45,4'ünün 18-20 yaş aralığında, %50,7'sinin 21-29 yaş aralığında ve %3,9'unun 30-37 yaş aralığında olduğu; %3,3' ünün evli ve %96,7'sinin bekar olduğu; %4,6'sının Lise mezunu, %51,3'ünün ön lisans mezunu, %42,8'inin lisans mezunu, %0,7'sinin yüksek lisans mezunu ve %0,7'sinin doktora mezunu olduğu; %17,1'inin bir işte çalıştığı ve % 82,9'unun bir işte çalışmadığı; %36,8'inin aylık hane gelirlerinin 2000-4000 TL arasında olduğu, %31,6'sının 4001-6000 TL arasında olduğu, %14,5'inin 6001-8000 TL arasında olduğu, %9,2'sinin 8001-10.000 TL arasında olduğu ve %7,9'unun 10.001 TL ve üzerinde olduğu;

çalışmaya hemen hemen her ilden öğrenci katılımının olduğu ancak katılımın %55.5 oranıyla beklendiği üzere ağırlıklı olarak Erzurum'dan gerçekleştiği, bu öğrencileri eşit oranlarla (%5,3) İstanbul, Rize ve Trabzon'dan çalışmaya katılan öğrencilerin izlediği; %30,3'ünün Çocuk Gelişimi (Lisans), %61,8'inin Bilgisayar Programcılığı (Ön Lisans), ve %7,9'unun Halkla İlişkiler ve Tanıtım (Lisans) programlarında öğrenim görmeye devam ettiği görülmüştür.

Bağıntısal İstatistik Bulguları

Kişilerarası İletişim Ölçeği ve Dijital Bağımlılık ölçeği ile toplanan verilere öncelikle Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği testi yapılmıştır. Dijital Bağımlılık ölçeğinin Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği (KMO) değerinin 0,880 olduğu ve Kişilerarası İletişim Ölçeği için ise bu değer 0,744 olduğu yani 1'e yaklaştığı görülmüştür. Bu durum değişkenlerin birbirini mükemmel bir şekilde yordayabileceğini göstermektedir (Durmuş, Yurtkoru ve Çinko, 2011). Ardından Bartlett Küresellik Testi yapılmıştır. Kişilerarası İletişim Ölçeğinin Bartlett Küresellik Testinde p değerinin (0,000) ve Dijital Bağımlılık ölçeğinin Bartlett Küresellik Testinde p değerinin (0,000) olduğu yani 0,05'ten küçük olduğu görülmüştür. Bu durum değişkenlerin analiz yapmaya uygun olduğunu göstermektedir (Durmuş, Yurtkoru ve Çinko, 2011). Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği ve Bartlett Küresellik Testi değişkenler arası korelasyonların faktör analizine uygun olduğu görülmüştür. Gerçekleştirilen faktör analizi sonucunda Kişilerarası İletişim Ölçeğinin orijinalinde olduğu gibi beş boyut altında toplandığı ve bu alt boyutların toplam varyansın 63,493'ünü açıkladığı görülmüştür. Dijital Bağımlılık ölçeğinin de orijinalinde olduğu gibi iki boyut altında toplandığı ve bu alt boyutların toplam varyansın 59,373'ünü açıkladığı saptanmıştır. Cronbach Alpha ile saptanan güvenilirliğinin her iki ölçek içinde yüksek olduğu görülmüştür. Kişilerarası İletişim Ölçeği Cronbach alfa iç tutarlık güvenilirlik katsayısı=0,766 ve alt boyutları için Cronbach alfa iç tutarlık güvenilirlik katsayısı Dışa Yönelik Algı=0,759 ve İçsel Paylaşım=0,779 olarak saptanmıştır. Dijital Bağımlılık Ölçeği Cronbach alfa iç tutarlık güvenilirlik katsayısı=0,773 ve alt boyutları için Cronbach alfa iç tutarlık güvenilirlik katsayısı aşırı kullanım=0,718, nüks etme =0,733, hayat akışını engelleme =0,732, duygu durumu =0,735 ve bırakamama=0,745 olarak saptanmıştır.

Katılımcıların Dijital Bağımlılık Düzeyleri

Tablo 2. Katılımcıların Dijital Bağımlılık Düzeyleri

Maddeler	N	Min	Max	X	SS
DBÖ1	152	1	5	3,33	1,31
DBÖ2	152	1	5	2,52	1,08
DBÖ3	152	1	5	2,68	1,11
DBÖ4	152	1	5	2,90	1,14
DBÖ5	152	1	5	2,26	1,22
DBÖ6	152	1	5	2,61	1,21
DBÖ7	152	1	5	2,53	1,25
DBÖ8	152	1	5	2,43	1,18
DBÖ9	152	1	5	2,30	1,13
DBÖ10	152	1	5	2,31	1,20
DBÖ11	152	1	5	2,03	1,03
DBÖ12	152	1	5	2,53	1,28
DBÖ13	152	1	5	2,32	1,17
DBÖ14	152	1	5	2,21	1,05
DBÖ15	152	1	5	2,11	1,04
DBÖ16	152	1	5	2,99	1,10
DBÖ17	152	1	5	3,80	1,21
DBÖ18	152	1	5	3,53	1,24
DBÖ19	152	1	5	3,70	1,24

Katılımcıların dijital bağımlılık düzeylerine ilişkin verdikleri cevapların analizi sonucunda puan ortalaması 'Katılıyorum'a (4'e) yakın maddelerin olduğu görülmüştür. Bu maddelerin;

- **DBÖ17:** Sahip olduğum dijital araçların bozulması veya kaybolması beni huzursuz eder. ($\bar{x}=3,80$, $ss=1,21$),
- **DBÖ18:** Kısa süreliğine bile olsa evden ayrıldığımda telefon/tablet gibi dijital araçları yanıma almak isterim. ($\bar{x}=3,53$, $ss=1,24$),
- **DBÖ19:** Akıllı telefon ve tablet gibi dijital araçları yatarken yakınımda bulunduruyorum. ($\bar{x}=3,70$, $ss=1,24$),

olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların Cinsiyetine Göre Dijital Bağımlılık Düzeyleri

Tablo 3. Cinsiyete Göre Dijital Bağımlılık Düzeyleri

	Cinsiyet	N	Mean	SS	p
DBÖ Toplam	Kadın	68	51,588	13,566	0,999
	Erkek	84	50,678	13,292	

* 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların dijital bağımlılıklarının cinsiyete göre farklılaşmadığı ($p>0,05$) tespit edilmiştir. Böylece katılımcıların dijital bağımlılıklarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dijital Bağımlılık Düzeyleri

Tablo 4. Medeni Duruma Göre Dijital Bağımlılık Düzeyleri

	Medeni Durum	N	Mean	SS	p
DBÖ Toplam	Bekar	147	50,93	13,48	0,438
	Evli	5	55,60	9,73	

* 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların medeni durumuna göre dijital bağımlılıklarının farklılaşmadığı ($p>0,05$) tespit edilmiştir. Böylece katılımcıların dijital bağımlılıklarında medeni duruma göre anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

Katılımcıların Yaşına Göre Dijital Bağımlılık Düzeyleri

Tablo 5. Katılımcıların Yaşına Göre Dijital Bağımlılık Düzeyleri

	Yaş				Levene Testi			
		N	Ortalama	Standart Sapma	F	df1	df2	p
DBÖ Toplam	18-20	69	52,78	12,93	1,842	2	149	0,937
	21-29	77	50,19	13,50				
	30-37	6	43,00	15,03				

* 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Katılımcıların yaşları ile dijital bağımlılıkları arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılması gerekmektedir. Tek Yönlü Varyans Analizinin yapılabilmesi için grup varyanslarının homojen olması gerekmektedir. Grup varyanslarının homojenliği Levene testi aracılığıyla test edilmiş ve test sonucunda p değeri (0,937) 0,05'ten büyük olduğu için grup varyanslarının homojen olduğu saptanmış ve Tek Yönlü Varyans Analizi

(ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonucunda Anova testi p değerinin 0,162 olduğu yani 0,05'ten büyük olduğu saptanmıştır. Katılımcıların yaşı ile dijital bağımlılıkları arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p>0,05$) saptanmıştır. Bu durum yaş değişkeninin katılımcıların dijital bağımlılıkları üzerinde bir etkisi olmadığını ortaya koymaktadır.

Katılımcıların Eğitim Düzeyine Göre Dijital Bağımlılık Düzeyleri

Tablo 6. Katılımcıların Eğitim Düzeyine Göre Dijital Bağımlılık Düzeyleri

	Eğitim Düzeyi	N	Ortalama	Standart Sapma	Levene Testi			
					F	df1	df2	p
DBÖ Toplam	Lise	7	48,14	15,39	0,766	2	147	0,715
	Ön Lisans	78	52,44	13,85				
	Lisans	65	49,60	12,66				
	Yüksek Lisans	1	48,00	-				
	Doktora	1	65,00	-				

* 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Katılımcıların eğitim düzeyleri ile dijital bağımlılıkları arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılması gerekmektedir. Tek Yönlü Varyans Analizinin yapılabilmesi için grup varyanslarının homojen olması gerekmektedir. Grup varyanslarının homojenliği Levene testi aracılığıyla test edilmiş ve test sonucunda p değeri (0,715) 0,05'ten büyük olduğu için grup varyanslarının homojen olduğu saptanmış ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonucunda Anova testi p değerinin 0,549 olduğu yani 0,05'ten büyük olduğu saptanmıştır. Katılımcıların eğitim düzeyleri ile dijital bağımlılıkları arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p>0,05$) saptanmıştır. Bu durum eğitim düzeyi değişkeninin katılımcıların dijital bağımlılıkları üzerinde bir etkisi olmadığını ortaya koymaktadır.

Katılımcıların Çalışma Durumuna Göre Dijital Bağımlılık Düzeyleri

Tablo 7. Çalışma Durumuna Göre Dijital Bağımlılık Düzeyleri

	Bir İşte Çalışma Durumu	N	Mean	SS	p
	Çalışmıyor	126	51,10	13,57	

* 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 7 incelendiğinde katılımcıların dijital bağımlılıklarının çalışma durumuna göre farklılaşmadığı ($p>0,05$) tespit edilmiştir. Böylece katılımcıların dijital bağımlılıklarında çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

Katılımcıların Aylık Hane Gelirine Göre Dijital Bağımlılık Düzeyleri

Tablo 8. Aylık Hane Gelirine Göre Dijital Bağımlılık Düzeyleri

					Levene Testi			
	Aylık Hane Geliri	N	Ortalama	Standart Sapma	F	df1	df2	p
DBÖToplam	2000-4000	56	48,35	12,83	1,825	4	147	0,074
	4001-6000	48	55,08	12,02				
	6001-8000	22	51,09	13,37				
	8001-1000	14	48,50	11,79				
	10001 ve üzeri	12	50,83	19,83				

* 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Katılımcıların aylık hane gelirleri ile dijital bağımlılıkları arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılması gerekmektedir. Tek Yönlü Varyans Analizinin yapılabilmesi için grup varyanslarının homojen olması gerekmektedir. Grup varyanslarının homojenliği Levene testi aracılığıyla test edilmiş ve test sonucunda p değeri (0,074) 0,05'ten büyük olduğu için grup varyanslarının homojen olduğu saptanmış ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonucunda Anova testi p değerinin 0,127 olduğu yani 0,05'ten büyük olduğu saptanmıştır. Katılımcıların aylık hane gelirleri ile dijital bağımlılıkları arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p > 0,05$) saptanmıştır. Bu durum aylık hane geliri değişkeninin katılımcıların dijital bağımlılıkları üzerinde bir etkisi olmadığını ortaya koymaktadır.

Katılımcıların Dijital Bağımlılıkları ile Kişilerarası İletişim Arasındaki İlişki

Tablo 9. Katılımcıların Dijital Bağımlılık Boyutları ve Kişilerarası İletişim Boyutları Arasındaki İlişki

Boyutlar		Aşırı Kullanım	Dışa Yönelik Algı
Aşırı Kullanım	Pearson Correlation	1	0,226**
	Sig. (2-tailed)		0,005
	N	152	152
Dışa Yönelik Algı	Pearson Correlation	0,226**	1
	Sig. (2-tailed)	0,005	
	N	152	152
		Aşırı Kullanım	İçsel Paylaşım
Aşırı Kullanım	Pearson Correlation	1	-0,008
	Sig. (2-tailed)		0,919
	N	152	152
İçsel Paylaşım	Pearson Correlation	-0,008	1
	Sig. (2-tailed)	0,919	
	N	152	152
		Nüksetme	Dışa Yönelik Algı
Nüksetme	Pearson Correlation	1	0,209**
	Sig. (2-tailed)		0,010
	N	152	152
Dışa Yönelik Algı	Pearson Correlation	0,209**	1
	Sig. (2-tailed)	0,010	
	N	152	152
		Nüksetme	İçsel Paylaşım
Nüksetme	Pearson Correlation	1	-0,008
	Sig. (2-tailed)		0,921
	N	152	152
İçsel Paylaşım	Pearson Correlation	-0,008	1
	Sig. (2-tailed)	0,921	
	N	152	152
		Hayatın Akışını Engelleme	Dışa Yönelik Algı
Hayatın Akışını Engelleme	Pearson Correlation	1	0,012
	Sig. (2-tailed)		0,883
	N	152	152
Dışa Yönelik Algı	Pearson Correlation	0,012	1
	Sig. (2-tailed)	0,883	
	N	152	152
		Hayatın Akışını Engelleme	İçsel Paylaşım
Hayatın Akışını Engelleme	Pearson Correlation	1	-0,200
	Sig. (2-tailed)		0,013
	N	152	152

		Duygu Durum	Dışa Yönelik Algı
İçsel Paylaşım	Pearson Correlation	-0,200	1
	Sig. (2-tailed)	0,013	
	N	152	152
Duygu Durum	Pearson Correlation	1	0,227**
	Sig. (2-tailed)		0,005
	N	152	152
Dışa Yönelik Algı	Pearson Correlation	0,227**	1
	Sig. (2-tailed)	0,005	
	N	152	152
		Duygu Durum	İçsel Paylaşım
Duygu Durum	Pearson Correlation	1	-0,73
	Sig. (2-tailed)		0,372
	N	152	152
İçsel Paylaşım	Pearson Correlation	-0,73	1
	Sig. (2-tailed)	0,372	
	N	152	152
		Bırakamama	Dışa Yönelik Algı
Bırakamama	Pearson Correlation	1	0,326**
	Sig. (2-tailed)		0,000
	N	152	152
Dışa Yönelik Algı	Pearson Correlation	0,326**	1
	Sig. (2-tailed)	0,000	
	N	152	152
		Bırakamama	İçsel Paylaşım
Bırakamama	Pearson Correlation	1	0,224
	Sig. (2-tailed)		0,006
	N	152	152
İçsel Paylaşım	Pearson Correlation	0,224	1
	Sig. (2-tailed)	0,006	
	N	152	152

Katılımcıların dijital bağımlılıkları ile kişilerarası iletişimleri arasındaki ilişkiyi test etmek amacıyla yapılan korelasyon ilişki analizinde;

- Dijital bağımlılığın aşırı kullanım boyutu ile kişilerarası iletişimin dışa yönelik algı boyutu arasında pozitif yönlü çok zayıf düzeyde bir ilişki olduğu,
- Dijital bağımlılığın aşırı kullanım boyutu ile kişilerarası iletişimin içsel paylaşım boyutu arasında negatif yönlü çok zayıf düzeyde bir ilişki olduğu,
- Dijital bağımlılığın nüksetme boyutu ile kişilerarası iletişimin dışa yönelik algı boyutu arasında pozitif yönlü çok zayıf düzeyde bir ilişki olduğu,
- Dijital bağımlılığın nüksetme boyutu ile kişilerarası iletişimin içsel paylaşım boyutu arasında negatif yönlü çok zayıf düzeyde bir ilişki olduğu,

- Dijital bağımlılığın hayatın akışını engelleme boyutu ile kişilerarası iletişimin dışa yönelik algı boyutu arasında pozitif yönlü çok zayıf düzeyde bir ilişki olduğu,
- Dijital bağımlılığın hayatın akışını engelleme boyutu ile kişilerarası iletişimin içsel paylaşım boyutu arasında negatif yönlü çok zayıf düzeyde bir ilişki olduğu,
- Dijital bağımlılığın duygu durum boyutu ile kişilerarası iletişimin dışa yönelik algı boyutu arasında pozitif yönlü çok zayıf düzeyde bir ilişki olduğu,
- Dijital bağımlılığın duygu durum boyutu ile kişilerarası iletişimin içsel paylaşım boyutu arasında negatif yönlü çok zayıf düzeyde bir ilişki olduğu,
- Dijital bağımlılığın bırakamama boyutu ile kişilerarası iletişimin dışa yönelik algı boyutu arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki olduğu,
- Dijital bağımlılığın bırakamama boyutu ile kişilerarası iletişimin içsel paylaşım boyutu arasında pozitif yönlü çok zayıf düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür.

Katılımcıların Dijital Bağımlılıklarının Kişilerarası İletişim Üzerine Etkisi

Tablo 10. Katılımcıların Dijital Bağımlılıklarının Kişilerarası İletişim Üzerine Etkisi

	Boyut	B	β	ΔR^2	F	p
Dışa Yönelik Algı	Aşırı kullanım	0,309	0,226	0,051	8,037	0,005*
	Nüksetme	0,220	0,209	0,044	6,872	0,010
	Hayatın akışını engelleme	0,015	0,012	0,000	0,022	0,883
	Duygu durum	0,239	0,227	0,052	8,177	0,005*
	Bırakamama	0,316	0,326	0,106	17,782	0,000*
İçsel Paylaşım	Aşırı kullanım	-0,014	-0,008	0,000	0,010	0,919
	Nüksetme	-0,011	-0,008	0,000	0,010	0,921
	Hayatın akışını engelleme	-0,313	-0,200	0,040	6,271	0,013
	Duygu durum	-0,098	-0,073	0,005	0,803	0,372
	Bırakamama	0,277	0,224	0,050	7,930	0,006*

* $p < 0,01$

Katılımcıların dijital bağımlılıklarının kişilerarası ilişkileri üzerindeki etkisini test etmek için yapılan regresyon analizi sonucunda dijital bağımlılığın kişilerarası iletişimin dışa yönelik algı boyutu üzerinde aşırı kullanım ($\Delta R^2=0,051$), nüksetme ($\Delta R^2=0,044$), duygu durum ($\Delta R^2=0,052$) ve bırakamama ($\Delta R^2=0,106$) boyutlarının zayıfta olsa bir etkisi olduğu görülmüş, hayatın akışını engelleme ($\Delta R^2=0,000$) boyutunun ise bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca dijital bağımlılığın kişilerarası iletişimin içsel paylaşım boyutu üzerinde hayatın akışını engelleme ($\Delta R^2=0,040$), duygu durum ($\Delta R^2=0,005$) ve bırakamama ($\Delta R^2=0,050$) boyutları için zayıfta olsa bir etkisi olduğu görülmüş, aşırı kullanım ($\Delta R^2=0,000$) ve nüksetme ($\Delta R^2=0,000$) boyutları açısından ise bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Teknolojide meydana gelen hızlı değişimler ve günümüzde yaşanmakta olan dijital endüstriyel devrim olarak da adlandırılan 4. Endüstri Devriminin bünyesinde barındırdığı birçok teknolojinin günlük hayat pratikleri içerisinde yer almaya başlaması insanların dijital cihaz ve ortamlarla daha fazla etkileşim halinde olmasını beraberinde getirmiştir. Dijital gelişmelerin insan hayatını kolaylaştıran ve avantaj sağlayan birçok yönü ve özelliği olmasına karşın kullanım zamanı ve kontrolden kaynaklanan olumsuz yansımaları olabilmektedir. Bireylerde madde bağımlılığına benzer semptomlar gösteren ve davranışsal bir bağımlılık olan dijital bağımlılığın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bireyler çoğu zaman bağımlı olduklarının bile farkında olmadan kendilerini dijital bağımlılığın beraberinde getirmiş olduğu fiziksel ve psikolojik sorunlarla baş etmeye çalışırken bulmaktadırlar.

Atatürk üniversitesi öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin, demografik özelliklerine göre değişiminin ve dijital bağımlılıklarının kişilerarası iletişimlerine üzerine etkisinin incelenmesi amaçlanan bu çalışmada katılımcıların dijital bağımlılıkları incelendiğinde genel olarak orta düzeyde bağımlılıkları olduğu ve bırakamama boyutunda bağımlılıklarının yüksek olduğu görülmüştür. Arslan'da (2020), üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada katılımcıların genel olarak dijital bağımlılıklarının orta düzeyde olduğunu saptamıştır. Ayrıca bırakamama boyutunda dijital bağımlılıklarının yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Katılımcıların dijital araçları bozulduğunda huzursuzluk yaşadıkları, kısa süreliğine bile evden ayrılırsalar telefon ya da tablet gibi dijital araçlarını yanlarında taşıdıkları ve sahip oldukları dijital araçları uyurken yanlarında bulundurdukları tespit edilmiştir. Bu durum da katılımcıların dijital cihazlardan uzak kalmakta zorlandığını göstermektedir. Eryılmaz ve Çukurluöz'ün (2018) lise öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmada ise katılımcıların mobil cihazlarının yanında olmaması durumunda huzursuzluk hissettikleri, uyku düzenlerinin bozulmasına neden olduğunu ve günün büyük bir kısmını dijital ortamlarda geçirdiklerini ifade ettikleri görülmüştür.

Bu çalışmada katılımcıların dijital bağımlılıklarında cinsiyete, medeni duruma, yaşa, aylık hane gelirine, eğitim düzeyleri ve çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Arslan'da (2020) gerçekleştirmiş olduğu çalışmada ölçeğin toplam puanında cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma olmadığını ancak engelleme, duygu durumu ve bırakamama boyutlarında farklılaşma olduğunu saptamıştır. Ayrıca ekonomik durumun ölçek ve alt boyutları açısından bir farklılık göstermediğini tespit etmiştir. Arslan ve Bardakçı'nın (2020) üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada cinsiyet değişkenine göre katılımcıların dijital bağımlılıklarında değişim olduğunu, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre bağımlılıklarının daha yüksek olduğunu saptamıştır. Gençler (2011) benzer bir sonuca ortaöğretim öğrencileri üzerinde yaptığı çalışma ile ulaşmıştır. Gençler (2011) yaptığı çalışmada erkek öğrencilerin internet bağımlılıklarının kız öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Eryılmaz ve Çukurluöz'ün (2018) lise öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmada ise bu çalışma ile benzer olarak cinsiyet değişkeninin katılımcıların dijital bağımlılığı üzerinde bir farklılık ortaya koymadığını saptamıştır. Aydın ve Horzum'da (2015) bu çalışma ile benzer sonuçlara ulaşmıştır. Ancak literatürde kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre dijital bağımlılıklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşan çalışmalar da bulunmaktadır (Arslan vd., 2015).

Dijital bağımlılığın boyutları ile kişilerarası iletişimin boyutları arasında genelde çok zayıf düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür. Arslan ve Bardakçı'nın (2020) üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada dijital bağımlılık ölçeğinin aşırı kullanım, nüksetme ve bırakamama faktörlerinin öğrencilerin zihinsel ve davranışsal iletişim becerileri üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğunu saptamıştır. Bu çalışmada da dijital bağımlılığın boyutlarının kişilerarası iletişim üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu belirlenmiştir.

Bu çalışmada bireylerin dijital bağımlılık düzeyleri ve bağımlılıklarının kişilerarası iletişim üzerine etkisi incelenmiştir. Dijital bağımlılığın daha geniş bir örneklem üzerinde araştırılması ve bağımlılık düzeylerinin bireylerin kişilerarası iletişimlerinin yanı sıra yaşam kalitesi ve aile iletişimi gibi farklı boyutlar üzerinde etkisi incelenebilir. Ayrıca sadece öğrenciler üzerinde değil öğretmen, akademisyen ya da diğer meslek mensuplarının dijital bağımlılık düzeyleri ile iş yaşamlarına etkileri de incelenebilir.

KAYNAKLAR

- Adler, R. B., Winder, C., Rosenfeld, L. B. ve Proctor II, R. F. (2020). *Interplay: The Process of Interpersonal Communication*. Canada: Oxford University Press.
- Alter, A. (2018) *Irresistible*. New York: Penguin Press.
- Arslan, A. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Dijital Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *International e-Journal of Educational Studies (IEJES)*, 4(7), 27-41.
- Arslan, A., Kırık, A. M., Karaman, M. ve Çetinkaya, A. (2015). Lise Ve Üniversite Öğrencilerinde Dijital Bağımlılık. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 8, 34-58.
- Aydın, C. H. (2018). Çevrimiçi iletişim. Barış Kılınc ve Ufuk Eriş (Ed.). İletişim bilgisi. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Aydın, F. ve Horzum, M. B. (2015). Öğretmenlerin Bilgisayar Oyun Bağımlılık Düzeylerini Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 2(1), 52-66.
- Aziz, A. (2008). *İletişime Giriş*. İstanbul: Aksu Yayınları.
- Bardakçı, S. ve Arslan, A. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Dijital Bağımlılıklarının Sosyal Kaygı Düzeyleri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi . *Milli Eğitim Dergisi* , 50 (230) , 899-922.
- Beißwenger, M. (2015). *Sprache und Medien: Digitale Kommunikation*. In: Studikurs Sprach- und Textverständnis. E-Learning-Angebot der öffentlich-rechtlichen Universitäten und Fachhochschulen und des Ministeriums für Innovation, Wissenschaft und Forschung (MIWF) des Landes Nordrhein-Westfalen.
- Berscheid, E. (1994). Interpersonal Relationships. *Annual Review of Psychology*, 45(1), 79-129.
- Çamdereli, M. (2008). *İletişime Giriş*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Campbell, J. M. ve Aktaş Akdemir, Ö. (2016). The Development Of Interpersonal Communication Scale: The Study Of Validity And Reliability. *Turkish Studies*, 11(19), 859-872.
- Durmuş, B., Yurtkoru, E. S. & Çinko, M. (2011). *Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi*. İstanbul: Beta Yayın Dağıtım.
- Eryılmaz, S. ve Çukurluöz, Ö. (2018). Lise Öğrencilerinin Dijital Bağımlılıklarının İncelenmesi: Ankara İli, Çankaya İlçesi Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 889-912.
- Gençer, S. L. (2011). *Ortaöğretim Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Durumlarının İnternet Kullanım Profilleri Ve Demografik Özelliklere Göre Farklılıklarının İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Hammick, J. K., ve Lee, M. J. (2014). Do Shy People Feel Less Communication Apprehension Online? The effects of virtual reality on the relationship between personality characteristics and communication outcomes. *Computers in Human Behavior*, 33, 302-310.

- Kesici, A. ve Tunç, N. F. (2018). The Development Of The Digital Addiction Scale For The University Students: Reliability And Validity Study. *Universal Journal of Educational Research* 6(1): 91-98.
- Kır, İ., ve Sulak, Ş. (2014). Determining Internet Addiction Level Of Faculty Of Education Students. *Electronic Journal of Social Sciences*, 13(51), 150-167.
- Krotz, F. (2017). "Mediatisierung: Ein Forschungskonzept". Friedrich Krotz, Cathrin Despotović und Merle-Marie Kruse (Hrsg.) Mediatisierung als Metaprozess Medien-Kultur-Kommunikation. Wiesbaden: Springer.
- Kurupınar, A., ve Erdamar, G. (2014). Ortaöğretim Öğrencilerinde Görülen Madde Bağımlılığı Alışkanlığı Ve Yaygınlığı: Bartın İli Örneği. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 65-84.
- Mutlu, E. (1994). *İletişim Sözlüğü*. Ankara: Ark Yayınevi.
- Ögel, K. (2001). *İnsan, Yaşam Ve Bağımlılık: Tartışmalar Ve Gereçekler*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Pinker, S. (2015). *The Village Effect: How Face-To-Face Contact Can Make Us Happier And Healthier*. New York: Spiegel & Grau.
- Şahin, C. ve Tuğrul, V. M. (2012). İlköğretim Öğrencilerinin Bilgisayar Oyunu Bağımlılık Düzeylerinin İncelenmesi. *Journal of World of Turks*, 4(3)115-130.
- Sayers, F., Bingaman, C. E., Graham, R. & Wheeler, M. (1993). *Yöneticilikte İletişim* (Çev. Doğan Şahiner). İstanbul: Rota Yayınları.
- Schlobinski. P. (2012). *Sprache und Kommunikation im Digitalen Zeitalter*. Mannheim: Dudenverlag.
- Seaward, B. L. (2020). Digital Screen Time: The new social addiction. *Alternative and Complementary Therapies*, 26(2), 64-66.
- Sevindik, F. (2011). Fırat Üniversitesi Öğrencilerinde Problemlerli İnternet Kullanımı Ve Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarının Belirlenmesi. Yayınlanmış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Tokunaga, R. S. (2014). A Unique Problem Or The Manifestation Of A Preexisting Disorder? The Mediating Role Of Problematic İnternet Use In The Relationships Between Psychosocial Problems And Functional Impairment. *Communication Research*, 41(4), 531-560.
- Turkle, S. (2011). *Alone together, in why we expect more from technology and less from each other*. New York: Basic Books.
- Yang, S. C., ve Tung, C. J. (2007). Comparison Of İnternet Addicts And Non-Addicts In Taiwanese High School. *Computers in Human Behavior*, 73, 79-96.
- Young, K. S. (1996). İnternet Addiction: The Emergence Of A New Clinical Disorder. *Cyberpsychology and Behavior*, 1, 1-12.